

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ ХНАУ ім. В.В. Докучаєва

від 01.08.2016 р. № 399

**ПОЛОЖЕННЯ
ПРО ПЕРЕВІРКУ НАУКОВИХ, НАВЧАЛЬНИХ,
НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ ТА ДИПЛОМНИХ РОБІТ
НА АКАДЕМІЧНИЙ ПЛАГІАТ**

Харків – 2016

1. Загальні положення

1.1 Положення про перевірку наукових, навчальних, науково-методичних, та дипломних робіт на академічний плагіат (далі – Положення) регламентує порядок перевірки наукових робіт, що надходять до спеціалізованих вчених рад, редакцій наукових видань та оргкомітетів конференцій від співробітників ХНАУ (далі – Університет) та представників інших організацій; навчальних та науково-методичних праць науково-педагогічних працівників Університету; дипломних робіт здобувачів вищої освіти, що навчаються в Університеті, на академічний плагіат та заходи щодо його запобіганню.

1.2 Положення є складовою нормативною бази системи забезпечення якості вищої освіти та освітньої діяльності Університету і застосовується в частині, що не суперечить чинному законодавству, загальнодержавній та внутрішньоуніверситетській нормативній базі.

2. Основні терміни, визначення, скорочення та аббревіатури

2.1. Автор – фізична особа, творчою працею якої створено твір.

2.2. Твір – загальний термін для позначення результату творчої діяльності людини у науковій, літературній і художній сферах, який представлений на паперових носіях та в електронному вигляді, у тому числі в мережі Інтернет.

2.3. Цитата – порівняно стислий уривок з літературного, наукового чи будь-якого іншого (у тому числі оприлюдненого у мережі Інтернет) твору, який використовується, з обов'язковим посиланням на його автора і джерело цитування, іншою особою у своєму творі, щоб зробити зрозумілішими власні твердження або для посилання на погляди іншого автора в автентичному формулюванні.

2.4. Унікальність твору (роботи, матеріалу) – співвідношення (у відсотках) матеріалу, що не має збігів з іншими публікаціями, із загальним об'ємом матеріалу.

2.5. Плагіат – привласнення авторства на запозичений твір науки, літератури, мистецтва або на чуже відкриття, винахід чи раціоналізаторську пропозицію, а також використання у своїх працях запозичень без посилання на автора. Використання запозичених текстів у письмових роботах допускається за умови, що зазначені всі джерела запозичень.

2.6. Плагіат академічний – навмисне відтворення викладачем, докторантом, аспірантом або студентом у письмовій або електронній формі чужого твору, опублікованого на паперовому або офіційно оприлюдненого на

електронному носії, повністю або частково, під своїм іменем без посилання на автора.

2.7. Види плагіату:

- копіювання та оприлюднення виконаної іншим автором роботи як своєї;
- дослівне копіювання фрагментів тексту (від фрази до набору речень) як своїх без належного оформлення цитування;
- парафраза – переказ своїми словами чужих думок, ідей або тексту іншого автора, суть якого полягає в заміні слів та знаків;
- компіляція – процес написання твору, наукової праці на підставі чужих матеріалів без самостійного дослідження та опрацювання джерел.

3. Порядок перевірки на академічний плагіат

3.1. Перевірці на академічний плагіат підлягають:

- тексти дисертаційних робіт і авторефератів, організацію перевірки яких забезпечують голови спеціалізованих учених рад;
- тексти рукописів статей, тез доповідей, які надходять до редакцій наукових видань Університету або оргкомітетів заходів наукового, науково-технічного і науково-методичного спрямування (конференцій, семінарів тощо), організацію перевірки яких забезпечують головні редактори наукових видань, керівники структурних підрозділів, які організують відповідні заходи;
- дипломні роботи здобувачів вищої освіти, навчальні та науково-методичні праці (підручники, навчальні посібники, конспекти лекцій тощо), монографії та інші роботи, що вимагають рекомендації вченої ради Університету до видання, а також дистанційні курси, організацію перевірки яких забезпечують декани факультетів, завідувачі кафедр.

3.2. Перевірку на академічний плагіат здійснюють на етапі представлення матеріалів, зазначених у п. 3.1, для розгляду спеціалізованою радою, редакційною колегією або кафедрою.

3.2.1. Перевірку дисертаційних робіт і авторефератів, рукописів статей і тез доповідей, навчальних та науково-методичних праць проводять з використанням відповідних технологій та комп'ютерних програм, які є у відкритому доступі у мережі Інтернет (Advego Plagiatus, Etxt Antiplagiat тощо), з визначенням унікальності роботи. При цьому використовують таку орієнтовну шкалу (у відсотках до загального об'єму матеріалу):

- для дисертаційних робіт та авторефератів:
  - ✓ висока унікальність, робота допускається до захисту – 90 – 100 %;

- ✓ середня унікальність, робота потребує доопрацювання та повторної перевірки – 70 – 89 %;
- ✓ низька унікальність, робота потребує доопрацювання та повторної перевірки – 51 – 69 %;
- ✓ низька унікальність, робота відхиляється без права подальшого розгляду – 50 % і нижче;
- для наукових, навчальних та науково-методичних праць (статті, монографії, підручники, навчальні посібники, конспекти лекцій та інше):
  - ✓ понад 80 % – текст вважається оригінальним;
  - ✓ від 60 до 80 % – оригінальність тексту задовільна, слід перевірити наявність посилань на першоджерела;
  - ✓ від 50 до 60 % – матеріал відправляється на доопрацювання;
  - ✓ менше 50 % – матеріал до розгляду не приймається.

3.2.2. Безпосередню перевірку зазначених у п. 3.2.1 матеріалів за відповідним дорученням здійснюють:

- вчені секретарі спеціалізованих рад;
- відповідальні секретарі наукових видань та оргкомітетів конференцій;
- відповідальні особи з числа висококваліфікованих співробітників кафедр, що призначаються розпорядженням завідувача кафедри.

Вищезазначені особи визначають унікальність кожної представленої роботи та надають висновки у роздрукованому вигляді для подальшого розгляду на експертних комісіях спеціалізованих рад, оргкомітетів конференцій, засіданнях кафедр.

3.2.3. Перевірку на академічний плагіат дипломних робіт здобувачів вищої освіти здійснює безпосередньо керівник кваліфікаційної роботи на етапі загальної перевірки роботи. Перевірка проводиться з використанням відповідних технологій та комп'ютерних програм, які є у відкритому доступі у мережі Інтернет (Advego Plagiatus, Etxt Antiplagiat тощо). Для забезпечення внутрішньої перевірки на плагіат керівники дипломних робіт здобувачів вищої освіти за два тижні до захисту надають декану в електронному вигляді (формат файлів: *.rtf) дипломні роботи для перевірки і розміщення в архіві дипломних робіт. При цьому використовують таку орієнтовну шкалу (у відсотках до загального об'єму матеріалу):

- ✓ понад 80 % – текст вважається оригінальним;

- ✓ від 60 до 80 % – оригінальність тексту задовільна, слід перевірити наявність посилань на першоджерела;
- ✓ від 40 до 60 % – матеріал відправляється на доопрацювання;
- ✓ менше 40 % – матеріал до розгляду не приймається.

Вищезазначені особи у разі виявлення факту академічного плагіату надають вмотивовані висновки для розгляду роботи на засіданні кафедри.

3.3. Остаточне рішення щодо наявності у роботі ідей та наукових результатів, які отримані іншими авторами, та (або) відтворення опублікованих текстів інших авторів без відповідного посилання за вмотивованими висновками відповідно до п. 3.2.1 – 3.2.3 приймають експертні комісії спеціалізованих рад, редколегії наукових видань, оргкомітет конференцій та кафедри на своїх засіданнях. Під час прийняття рішення враховують специфіку роботи, яку перевіряють на наявність академічного плагіату (галузь знань (спеціальність), вид роботи (стаття, дисертація, дипломна робота тощо)), та її унікальність.

3.4. Результати перевірки на академічний плагіат оформлюють протоколом (засідання експертної комісії, редакційної колегії наукового видання, оргкомітету конференції, кафедри) у вигляді рішення щодо допуску до захисту, дозволу до опублікування матеріалів, відправки матеріалів на доопрацювання (або про видачу іншого варіанта завдання для дипломних робіт здобувачів вищої освіти) чи відхилення без права подальшого розгляду.

3.5. У разі непогодження з результатами перевірки автор (автори) роботи, що її перевіряли, має право на апеляцію.

3.5.1. Апеляцію подає особисто автор (автори) роботи на ім'я ректора у триденний термін після оголошення результатів перевірки.

3.5.2. У разі надходження апеляції за наказом ректора створюють комісію для її розгляду.

3.6. Комісію за фактами академічного плагіату також можуть створювати за наказом ректора як з ініціативи співробітників Університету, так і за заявами сторонніх осіб, а також за дорученнями Міністерства освіти і науки України, відповідних державних установ.

3.7. Персональний склад членів комісії відповідно до п. 3.5 – 3.6 формують з досвідчених і авторитетних наукових та науково-педагогічних працівників Університету. До складу комісії можуть включати, за їхньою згодою, інших осіб, які не є співробітниками Університету. Для розгляду апеляції на результати перевірки дипломних робіт здобувачів вищої освіти до складу комісії залучають представника органу студентського самоврядування.

3.8. Апеляцію розглядає апеляційна комісія у тижневий термін з наступного дня після виходу наказу ректора про створення апеляційної комісії, якщо інший термін не зазначено в наказі. Висновки апеляційної комісії оформлюють відповідним протоколом.

4. Відповідальність за плагіат

4.1. Докторанти, аспіранти, здобувачі наукового ступеня, науково-педагогічні працівники та здобувачі вищої освіти несуть відповідальність за подання результатів своєї наукової, навчальної та науково-методичної праці для перевірки на плагіат у порядку, визначеному цим Положенням.

4.2. Голови спеціалізованих учених рад, головні редактори наукових видань, завідувачі кафедр, керівники дипломних робіт несуть відповідальність за перевірку робіт у встановлені строки, допуск робіт до попереднього захисту і друку, а також за прийняття рішення про доопрацювання та повторну перевірку на плагіат.

4.3. Виявлення факту академічного плагіату у письмових роботах можливе на етапі представлення вченому секретареві спеціалізованої вченої ради, у редакційну колегію або для розгляду на засіданні вченої ради з метою рекомендації до друку – для наукових праць (монографія, підручник, навчальний посібник, стаття, тези тощо); на етапі розгляду на засіданні кафедри – для робіт науково-педагогічних працівників, що вимагають ухвалення кафедри; на етапі подання на перевірку викладачеві – для дипломних робіт.

4.4. Особа, яка виявила академічний плагіат у вже опублікованих працях, що є науковими роботами (дисертація, монографія, підручник, навчальний посібник, стаття, тези тощо), службовою запискою повідомляє про це проректора з навчально-виховної роботи.

4.5. Викладач, який виявив низький відсоток оригінальності у дипломних роботах здобувача вищої освіти, попереджає про це автора і виносить рішення про недопуск до захисту та відправку матеріалів на доопрацювання або про видачу нового варіанта завдання, а в разі незгоди автора – інформує службовою запискою декана факультету, на якому навчається здобувач.

4.6. У випадку використання запозиченого матеріалу без посилання на автора або джерело запозичення кандидатську дисертацію знімають з розгляду незалежно від стадії її розгляду без права захисту.

4.7. Виявлення двох і більше фактів плагіату у роботах докторантів, аспірантів, здобувачів наукового ступеня може бути підставою для виключення з докторантури (аспірантури) чи відкріплення здобувача від кафедри.

4.8. Виявлення фактів плагіату у працях науково-педагогічних працівників може бути враховано під час продовження дії контракту.

4.9. Несамостійно виконані дипломні роботи здобувачів вищої освіти не можуть бути позитивно оцінені або взагалі не допускаються до захисту.

4.10. Установлення фактів плагіату в опублікованих працях докторантів, аспірантів, здобувачів наукового ступеня є підставою для заборони автору включати такі праці у перелік своїх науково-методичних публікацій.

4.11. У разі виявлення академічного плагіату у захищених дисертаційних і дипломних роботах здобувачами наукових ступенів і вищої освіти та опублікованих від імені Університету наукових, навчальних та науково-методичних працях першому проректору, проректору з навчально-виховної роботи, деканам факультетів вносити відповідно до чинного законодавства та загальнодержавної і внутрішньоуніверситетської нормативної бази пропозиції ректору щодо дисциплінарної відповідальності осіб, які його допустили, у тому числі і їхнього відсторонення від освітнього процесу, підготовки й атестації наукових кадрів.

5. Запобігання академічному плагіату

Запобігання плагіату в академічному середовищі Університету здійснюють організаційно-методичні та наукові підрозділи Університету проведенням комплексу профілактичних заходів, які полягають в:

- інформуванні здобувачів вищої освіти, науково-педагогічних працівників про необхідність дотримання правил академічної етики та підвищення відповідальності за дотриманням норм цитування;
- формуванні, виданні та розповсюдженні методичних матеріалів з уніфікованим визначенням вимог щодо належного оформлення посилань на використання у наукових, навчальних, науково-методичних та дипломних роботах запозичених матеріалів;
- щорічному проведенні для докторантів і аспірантів першого року підготовки семінару з питань наукової етики та недопущення академічного плагіату в наукових працях і дисертаційних роботах;
- забезпеченні під час викладання дисциплін на першому курсі навчання здобувачів вищої освіти занять із вивчення вимог до написання письмових

робіт, коректного використання інформації з інших джерел та уникнення плагіату;

- ознайомленні науково-педагогічних працівників та здобувачів вищої освіти з цим Положенням.

6. Програмно-технічні засоби для перевірки унікальності наукових, навчальних, науково-методичних та дипломних робіт

6.1. Програмо-технічні засоби (далі – програми) перевірки наукових, навчальних, науково-методичних та дипломних робіт є інструментом для виявлення плагіату.

6.2. Для підвищення об'єктивності перевірки унікальності роботи застосовують принаймні дві програми пошуку і виявлення плагіату. Залежно від поставленого завдання (перевірка тексту, таблиць, рисунків тощо) особа, яка здійснює перевірку, самостійно обирає програму, функціональні можливості якої максимальною мірою задовольняють поставлені вимоги.

6.3. Результати перевірки унікальності роботи за допомогою програм пошуку і виявлення плагіату в подальшому повинні бути проаналізовані експертами відповідної галузі знань, як це передбачено п. 3.2.2 цього Положення.

7. Прикінцеві положення

7.1. Положення набуває чинності з моменту затвердження його наказом ректора.

7.2. Зміни та доповнення до Положення можуть вноситися наказом ректора або наказом ректора за рішенням ученої ради Університету. У такому ж порядку Положення скасовується.

7.3. Відповідальність за актуалізацію Положення та контроль за виконанням його вимог несуть посадові особи Університету відповідно до їхніх функціональних обов'язків.

Положення розглянуто та затверджено рішенням ученої ради ХНАУ ім. В.В. Докучаєва від « 26 » липня 2016 р. протокол № 3.